

ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสังคมพหุวัฒนธรรม
ชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา*
AN ANALYTICAL STUDY OF THE USE OF BUDDHIST PRINCIPLE
IN THE MULTICULTURAL SOCIETY OF KHLONG KWANG COMMUNITY
KHLONG – KWANG SUB – DISTRICT NATHAWEE DISTRICT,
SONGKHLA PROVINCE

จันทรุ่ง เชียวบุญจันทร์

Junrung Kiawbunchan

พระครูโกศลธรรณกิจ

Phrakhrukosolattthakit

อุทัย เอกสะพัง

Uthai Eksaphang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Kakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: worawiriyakhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาปัจจัยการอยู่ร่วมกัน ของสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา และ เพื่อศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการสังเกต สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักและวิธีวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า: 1) ชุมชนคลองขวางเป็นชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีอายุ ประมาณ 200 ปี ชุมชนตั้งอยู่เขตชายแดนไทย – มาเลเซีย มีภูเขาสันกาลาคีรีกั้นระหว่างพรหมแดน วิถีชีวิตของคนในชุมชนคลองขวางผูกพันอยู่กับธรรมชาติ วิถีชีวิตสัมพันธ์กันในฐานะเป็นญาติพี่น้องกัน และวิถีชีวิตของคนผูกพันอยู่กับศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม 2) การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง โดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการอาศัยปัจจัยทางสังคม 8 ประการ คือ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และการตั้งบ้านเรือน ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการเมืองการปกครอง ด้านชาติพันธุ์และญาติพี่น้อง ด้านการใช้

---

* Received 31 May 2020; Revised 5 June 2020; Accepted 19 June 2020

สาธารณประโยชน์ร่วมกัน ด้านความเชื่อศาสนา ด้านประเพณีและพิธีกรรม และด้านการใช้เทคโนโลยี 3) ชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองกวางได้นำหลักสังคหวัตถุไปปรับใช้อย่างเหมาะสมกับบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันในชุมชนจึงต้องช่วยเหลือกันตามหลักสังคมสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ 4 คือ 1) การสงเคราะห์กันด้วยทาน 2) การสงเคราะห์กันด้วยปิยวาจา 3) การสงเคราะห์กันด้วยอัตถจริยา และ 4) การสงเคราะห์กันด้วยสมานัตตตา

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักพุทธธรรม, สังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง

Abstract

The objectives of this study are :To study the sociocultural context of Khlong Kwang community, Khlong Kwang sub – district, Nathawee district, Songkhla Province. 2) To study the coexistence factors of the multicultural society of Khlong Kwang community, Khlong Kwang sub – district, Nathawee district, Songkhla Province. 3) To study and analyze the application of Sangaha Vatthu 4 as the principles for living in the multicultural society of Khlong Kwang community, Khlong Kwang sub – district, Nathawee district, Songkhla Province. This is qualitative research focusing observation and in – depth interviews presenting by a descriptive method.

The results of the study were: 1) Khlong Kwang community is the multicultural community that is aged approximately 200 years. It is located in the border of Thailand and Malaysia. The locals way of life are relate to the nature, religion, beliefs and rituals. 2) People are related to each other as relatives. 8 social factors that affected to the relationship and the coexistence of people in Khlong Kwang multicultural community are: settlement geography factor, educational factor, occupational factor, political factor, ethnic and relative factor, community service access factor, religious and beliefs factor, traditions and rituals factor, and technological factor. 3) The way that Khlong Kwang community applied Sangaha Vatthu 4 as the principles for living is compatible for the community context which is multicultural community. Thus, the coexistence in Khlong Kwang community, people must use Sangaha Vatthu 4 (4 principles of service) are Dana: giving and sharing with others, Piyavaca: speak politely, Atthacariya: helpful action, and Samanattata: behaving equitably toward all people.

Keywords: Application, Dharma, Multicultural Society of Khlong Kwang Community

บทนำ

สังคมพหุวัฒนธรรม (Multicultural society) เป็นสังคมที่ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่หลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มีความแตกต่างทางด้านภาษา วิถีชีวิต การนับถือศาสนา ประเพณี สังคมการเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา และประวัติศาสตร์ การที่คนมีความแตกต่างกันเหล่านี้อยู่ร่วมกันในบริเวณเดียวกัน สังคมพหุวัฒนธรรมจึงมีลักษณะหลากหลายและมีองค์ประกอบได้แก่ มีหลายเชื้อชาติ หลายศาสนาปนกันอยู่ในชาติเดียวกัน มีวัฒนธรรมหรืออนุวัฒนธรรมของเชื้อชาติหรือศาสนาที่ต่างกัน มีความขัดแย้งกันในเรื่องเชื้อชาติและศาสนา และมีบางกลุ่มในหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา หลายวัฒนธรรมที่ครองอำนาจอยู่จากองค์ประกอบของวัฒนธรรม ดังนั้น จึงต้องมีปฏิสัมพันธ์ทางวัฒนธรรม (Cultural Interaction) ซึ่งมีทั้งเชิงบวกและเชิงลบที่จะต้องมีการปรับตัว จึงสามารถเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดระบบความสัมพันธ์ให้สอดคล้องกัน การปรับเปลี่ยนตัวมนุษย์เพื่อให้มีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมให้เป็นความสัมพันธ์ที่เหมาะสมหรือการปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของมนุษย์ (อมรา พงศาพิชญ์, 2542)

ชุมชนคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบและราบเชิงเขา และมีภูเขาสลับซับซ้อน มีพื้นที่ด้านทิศเหนือติดต่อกับตำบลคลองทรายทิศใต้ติดต่อกับตำบลสะท้อน ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลปลักหนู ตำบลสะท้อน อำเภอนาทวี และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และประเทศมาเลเซีย (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองกวาง, 2561) ชุมชนคลองกวางจึงเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีทั้งชาวพุทธ มุสลิม และจีน โดยเฉพาะชาวจีนที่อาศัยอยู่บนภูเขาสันกาลาศรีหรือเขาน้ำค้างเป็นชนกลุ่มน้อยที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน ทำมาหากินร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบันไม่เกิดความขัดแย้งเพราะเหตุแห่งชาติพันธุ์ ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยม ประเพณี และธรรมเนียมปฏิบัติ การประกอบอาชีพที่เหมือนกัน มีวิถีทางการผลิตและความสัมพันธ์ทางการผลิตแบบเดียวกัน จึงไม่เกิดช่องว่างทางชนชั้นทางสังคม

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมอันเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมที่สำคัญคือ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและภูมิอากาศที่ดี ปัจจัยด้านการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครองที่เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตร่วมกัน ปัจจัยด้านการร่วมชาติพันธุ์ในการใช้วัฒนธรรมร่วมกันบนพื้นแผ่นดินเดียวกัน ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและอาชีพในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน การประกอบอาชีพที่เหมือนกันและในท้องถิ่นเดียวกัน ปัจจัยด้านการใช้สาธารณูปโภคที่รัฐ เอกชนจัดให้ใช้ร่วมกัน

และปัจจัยด้านความเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี ยุคการสื่อสารที่ไร้พรมแดนและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการสมัยใหม่ (ไพศิษฐ์ พงศ์ทองเมือง, 2540)

หลักคำสอนทางศาสนาเป็นหลักธรรมที่ใช้ในการดำรงชีวิตช่วยพัฒนาสังคมให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความปลอดภัย เพราะทุกคำสอนมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ ต้องการให้ทำความดี ละเว้นชั่ว และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ มีเมตตาเป็นหลัก ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความอดทนอดกลั้น มีสัมมาคารวะ รักกันฉันพี่น้อง ทำให้ผู้นับถือศาสนาเป็นมิตรที่ดีต่อกันโดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ ก่อให้เกิดสันติสุขต่อสังคมและต่อโลก คุณธรรมของการอยู่ร่วมกันของสังคมพุทธพัฒนธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 หลักธรรมสำหรับการสงเคราะห์ การช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้แก่ การให้ การแบ่งปัน (ทาน) การพูดจาสุภาพ (ปิยวาจา) การวางตัววางตนให้เหมาะสมกับสถานะทางสังคม (อัตถจริยา) และทำประโยชน์ตนและประโยชน์คนอื่น ประโยชน์แก่สังคม (สมานัตตา) การนำหลักธรรมสังคหวัตถุไปประยุกต์ใช้ในสังคมพุทธพัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง เพื่อสร้างสรรค์สังคมให้เข้มแข็งน่าอยู่และมีความสันติสุข

จากประเด็นความสำคัญดังกล่าว การศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสังคมพุทธพัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา มีประเด็นที่ศึกษา 3 ประเด็น คือ สภาพบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ปัจจัยการอาศัยอยู่ร่วมกันของสังคมพุทธพัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา และวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุในสังคมพุทธพัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ซึ่งยังไม่มีการศึกษาที่เป็นระบบวิชาการ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ และเชื่อว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนพุทธพัฒนธรรมคลองขวาง การศึกษาสังคมและวัฒนธรรม การปกครองท้องถิ่น การสร้างสรรค์ชุมชนที่เข้มแข็งและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการอยู่ร่วมกันของสังคมพุทธพัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุในสังคมพุทธพัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งไปที่การศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในสังคมพุทธวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา โดยการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่ออธิบายการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมการอยู่ร่วมของสังคมพุทธวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยสังเกตการณ์ทางตรง (Direct Observation) โดยการสังเกตการณ์สภาพของชุมชนคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ความเชื่อ พิธีกรรม วิถีชีวิต และความสัมพันธ์ทางสังคมและบันทึกเหตุการณ์เหล่านั้น และผู้วิจัยสังเกตการณ์ทางอ้อม (Indirect Observation) โดยการศึกษาจากการจดบันทึกและเทปบันทึกภาพ

2. การสัมภาษณ์ (Interview) ผู้วิจัยใช้เครื่องมือแบบสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยจดบันทึกและถ่ายภาพเรื่องที่สัมภาษณ์เกี่ยวกับบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ปัจจัยการอยู่ร่วมกัน และการสังเคราะห์ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จึงนำข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์โดยการแยกแยะตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อหาสิ่งที่เหมือนกันสิ่งที่ต่างกันขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ปัจจัยการอาศัยอยู่ร่วมกัน และหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ที่เป็นเครื่องสังเคราะห์ซึ่งกันและกัน ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตา มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งเป็นการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์ความถูกต้องว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ และสรุปอ้างอิงไปถึงสภาพการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใดหลังจากนั้นได้ตรวจสอบข้อมูลตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่ข้อมูลบางส่วนขาดความสมบูรณ์ต่อจากนั้นจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้แนวคิดจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาอธิบายปัจจัยการอยู่ร่วมกันและการใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เพื่อให้เห็นการใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในสังคมพุทธวัฒนธรรมชุมชนบ้านคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา

4. การนำเสนอรายงานผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอในลักษณะการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการเริ่มต้นการวางโครงเรื่องและเขียนผลของการวิจัยหรือข้อค้นพบที่น่าสนใจและเข้าใจง่ายและเขียนให้มีความสมดุลที่มีความต่อเนื่อง

ผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยศึกษา 3 ประเด็น ดังนี้

1. สภาพบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ซึ่งมีคนเข้ามาอาศัยเมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา เมื่อคนเข้ามาอาศัยมากขึ้นจึงได้แยกตัวออกจากตำบลปลักหนูมาตั้งเป็นตำบลคลองกวาง มีพื้นที่ประมาณ 67,125 ไร่ พื้นที่มีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับตำบลคลองทราย ทิศใต้ติดต่อกับตำบลทับช้าง ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลปลักหนูและทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอสะเดา พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบ สลับเนินเขา และพื้นที่ภูเขา แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาปรัง บ้านคลองไข่มุก บ้านช้างไห้ บ้านเขาวัง บ้านเก่า บ้านคลองกวาง และบ้านคลองบอน ชาวบ้านประกอบอาชีพทำสวนยางพารา สวนผลไม้ เลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ชุมชนคลองกวางมีทั้งชาวพุทธและชาวมุสลิม มีการประกอบอาชีพที่เหมือนกันและต่างกัน มีสังคมและวัฒนธรรมที่เหมือนกันและต่างกัน ชุมชนชาวพุทธมีวัดนาปรังประชารามและสำนักสงฆ์เป็นศูนย์กลางชุมชน วิถีชีวิตของชาวพุทธผูกพันกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม และวัฒนธรรมของชาวพุทธ ได้แก่ การทำบุญตักบาตรปีใหม่ การทำบุญวันพระ การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญอัฐิรอบปี การแต่งงาน พิธีกรรมงานศพ การบวช การทำบุญเดือนสิบ การทอดผ้าป่า การทอดกฐิน การเวียนเทียนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การเข้าพรรษา การออกพรรษา การลากพระ การทำบุญวันว่างเดือน 5 วันสงกรานต์ การไหว้ทวด การรับ – ส่งเทวดา การแสดงมโนราห์ ละคร และการแสดงหนังตะลุง ชุมชนมุสลิมมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางชุมชน วิถีชีวิตจึงผูกพันกับศาสนาและศาสนาเป็นธรรมนุญสูงสุดของชีวิต มีหลักการปฏิบัติที่สำคัญของชีวิต ได้แก่ การปฏิญาณตน การละหมาด การถือศีลอด การจ่ายซะกาต และการประกอบพิธีฮัจญ์ วันฮารีรายอ พิธีนิกะห์ และพิธีเข้าสู่สุหนัต

2. ปัจจัยการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ซึ่งชุมชนคลองกวางมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนเป็นพื้นที่ราบ สลับกับเนินเขา และพื้นที่ภูเขาสันกาลาศรี พื้นที่ส่วนใหญ่เต็มไปด้วยสวนยางพารา สวนผลไม้ ส่วนบ้านเรือนมีอยู่เป็นหย่อม ๆ แบ่งออกเป็น 7 หมู่บ้าน ในชุมชนคลองกวางมีทั้งชาวพุทธและมุสลิม วิถีชีวิตของชุมชนได้ผูกพันกับศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรมตลอดทั้งปี ชาวพุทธมีวัดและสำนักสงฆ์เป็นศูนย์กลางชุมชน มุสลิมมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางชุมชน ชุมชนได้รับการพัฒนาจากการปกครองท้องถิ่นและมีความเจริญในหลาย ๆ ด้าน เหมือนกับชุมชนอื่น ๆ ในประเทศไทย ชุมชนคลองกวางเป็นชุมชนที่มีอายุประมาณไม่เกิน 200 ปี ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนมากจะเป็นญาติพี่น้องกัน เป็นเชื้อสายไบบ้าง และเป็นคนที่เข้ามาอาศัยในภายหลังบ้าง การอยู่ร่วมกันของชุมชนคลองกวาง โดยการอาศัยปัจจัย 8 ด้าน

ได้แก่ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และการตั้งบ้านเรือน ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านการประกอบอาชีพ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ปัจจัยด้านชาติพันธุ์และญาติพี่น้อง ปัจจัยด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน ปัจจัยด้านความเชื่อศาสนา ประเพณีและพิธีกรรม และปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยี ปัจจัยเหล่านี้ที่ทำให้คนในชุมชนคลองกวางได้ปฏิสัมพันธ์กันทางสังคมระหว่างชาวพุทธกับชาวพุทธ ชาวพุทธกับมุสลิม และเป็นเหตุปัจจัยให้อยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข

3. การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา ซึ่งชุมชนคลองกวางประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ได้อย่างเหมาะสมกับบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมในการช่วยเหลือกันตามหลักการสงเคราะห์ การอยู่ร่วมกันในชุมชนเป็นหมู่บ้าน เป็นสังคม คนในชุมชนรู้หลักการสงเคราะห์ การอนุเคราะห์กันตามฐานะอันสมควร คนจึงรักใคร่ปรองดอง สามัคคี จึงทำให้สังคมราบรื่นและสงบสุข สังคหวัตถุ 4 จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของมิตร บริวารและเพื่อนบ้านที่เปรียบเสมือนเป็นมนต์เสน่ห์ที่เข้าไปนั่งในใจคน ซึ่งคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองกวางได้สงเคราะห์อนุเคราะห์กันด้วยหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ประการ คือ 1) การให้ (ทาน) การสงเคราะห์ที่ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยวัตถุสิ่งของที่ตนมีให้แก่ผู้ที่ต้องการ ผู้คนที่ขาดแคลนหรือผู้ที่เดือดร้อน 2) การพูดจาน่ารัก (ปิยวาจา) สงเคราะห์กันด้วยคำพูดที่สุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน สมานสามัคคี ทำให้เกิดไมตรีรักใคร่นับถือกัน 3) การประพฤติดนให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น (อรรถจริยา) สงเคราะห์ด้วยการเสียสละ มีจิตอาสา ไม่เห็นแก่ตัวและความสุขสบายประโยชน์ส่วนตัว ทุมเทแรงกายแรงใจในการช่วยเหลือผู้อื่น และแก้ปัญหาต่าง ๆ และ 4) การวางตัวให้พอเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) การสงเคราะห์ด้วยการวางตัวให้เหมาะสมกับฐานะของตนเอง มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวหรืออารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย การดำรงตนไม่ให้ตกไปในที่ชั่วและปฏิบัติกับคนทั้งหลายอย่างเท่าเทียมกัน

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาสภาพบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง พื้นที่ในชุมชนนี้เป็นที่ราบ สลับกับเนินเขา และพื้นที่ภูเขาสันกาลาศรี (ภูเขาน้ำค้าง) ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ดงดิบชื้น เมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา (ประมาณ พ.ศ. 2363) ได้มีคนกลุ่มหนึ่งอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านเรือนที่คลองไข่นา (คลองไข่มุก) ประมาณ 12 ครัวเรือน เพื่อเข้ามาจับจองพื้นที่ทำการเกษตร ต่อมาได้มีคนอพยพมาจากสถานที่ต่าง ๆ มาตั้งบ้านเรือนขึ้นในพื้นที่บ้านนาปรังและ บ้านช้างให้ ทางราชการได้ขยายเขตการปกครองออกเป็นตำบลคลองกวาง ขณะเดียวกันช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 พื้นที่ภูเขาสันกาลาศรี (ภูเขาน้ำค้าง) ได้เป็นพื้นที่ของโจรจีนคอมมิวนิสต์ พื้นที่ตำบลคลองกวางจึงกลายมาเป็นพื้นที่สีแดง เมื่อทางราชการไทยปราบ

โจรจันคอมมิวนิสต์ได้สำเร็จกลายเป็นผู้พัฒนาชาติไทย ภูเขา น้ำ ค้างจิ่งกลายเป็นอุทยานแห่งชาติเขาน้ำค้าง พื้นที่ตำบลคลองกวางมีเขตปกครอง 7 หมู่บ้าน คือ บ้านนาปรัง บ้านคลองไผ่หมุก บ้านช้างไห้ บ้านเขาวัง บ้านเก่า บ้านคลองกวาง และบ้านคลองบอน ชุมชนคลองกวางมีทั้งชาวพุทธและมุสลิม วิถีชีวิตของคนในชุมชนคลองกวางผูกพันกับธรรมชาติ เพราะอาชีพของชุมชนส่วนใหญ่ทำการเกษตรปลูกยางพาราและสวนผลไม้ ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนสัมพันธ์กันอย่างญาติพี่น้องและญาติมิตร เพราะคนที่อาศัยอยู่ในชุมชนมักจะเป็นญาติพี่น้องกัน เขย สะใภ้ และเพื่อนบ้าน และความผูกพันทางศาสนา ความเชื่อ และพิธีกรรม ชาวพุทธมีวัดนาปรังประชาราม สำนักสงฆ์บ้านช้างไห้ สำนักสงฆ์บ้านเก่า และสำนักสงฆ์บ้านเขาวัง เป็นศูนย์กลางชุมชน อาทิเช่น การทำบุญปีใหม่ พิธีกรรมงานศพ พิธีกรรมงานแต่งงาน การทำบุญอัฐิ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า การเข้าพรรษา การออกพรรษา การทำบุญเดือน 5 เป็นต้น และศาสนาอิสลามมีมัสยิดเป็นศูนย์กลางชุมชน มีหลักปฏิบัติที่สำคัญในชีวิต คือ การปฏิญาณตน การละหมาด การถือศีลอด การเซกาห์ และการประกอบพิธีฮัจญ์ เป็นต้น

จากผลการศึกษา ปัจจัยการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง สังคมชุมชนคลองกวางมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรม ศาสนา และความเชื่อ สอดคล้องกับแนวคิดของอมรา พงศาพิชญ์ ที่กล่าวว่า สังคมพหุวัฒนธรรมเป็นกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่มาอยู่ร่วมกันในสังคมหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรม รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วิถีคิด การปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร รวมทั้งของผู้คนที่มีความพื้นฐานหรืออัตลักษณ์ที่แตกต่างกัน (อมรา พงศาพิชญ์, 2542) วิถีชีวิตของคนในชุมชนคลองกวางมีความสัมพันธ์กัน 3 ประการ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสงบสุข และคนมีความสามัคคีกัน (พระมหานพดล ปญญสุวฑฒโก, 2560) ซึ่งจะต้องเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในระดับของชาวบ้าน โดยที่คนที่อยู่อาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกันมีบ้านเรือนอยู่ใกล้กันมีความรู้จักมักคุ้น สนทนสนมกันมาตั้งแต่เล็ก ๆ การศึกษาก็อยู่ในโรงเรียนในชุมชนใกล้บ้าน พอโตขึ้นมาเมื่อครบครัน บางคนก็ออกไปอยู่และประกอบอาชีพนอกชุมชน บางคนก็ยังอยู่และประกอบอาชีพในชุมชน ทุกคนที่อยู่ในชุมชนจะต้องมีความเกี่ยวข้องทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขเหมือนกันทุกคน จึงมีสิทธิ์เสรีภาพและประโยชน์จากรัฐธรรมนูญเท่าเทียมกัน คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนมากจะเป็นญาติพี่น้องกัน อาจจะมีเขยสะใภ้เข้ามาและเพื่อนบ้านญาติมิตร ชุมชนคลองกวางได้รับการพัฒนาจากหน่วยงานรัฐบาลท้องถิ่นให้มีความเจริญพอสมควร วิถีชีวิตของคน 2 วัฒนธรรมจึงมีความผูกพันอยู่กับความศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรมของชุมชน เมื่อชุมชนได้รับการพัฒนามักจะนำความทันสมัยเข้าสู่ชุมชน เทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาอำนวยความสะดวกสบาย

ให้แก่คนในชุมชนเป็นอย่างดี จากความปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว จึงเป็นตัวพัฒนาและการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่ความยั่งยืน (พระครูปลัดไพโรจน์ จันทสโร และคณะ, 2558)

จากผลการศึกษา การประยุกต์ใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองขวาง ซึ่งคนในชุมชนคลองขวางได้ประยุกต์ใช้สังคหวัตถุ 4 ประการได้อย่างเหมาะสมกับบริบทชุมชน สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน ตามหลักสังคสมสงเคราะห์โดยมีแนวคิดที่ว่าเมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ เป็นชุมชนและสังคม คนในสังคมนั้นจะต้องรู้จักการสงเคราะห์กันตามฐานะของตน และมีผลตามมาจะทำให้คนในสังคมนั้นมีความรักปรองดองสามัคคี อันจะทำให้สังคมมีความสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง) ที่ศึกษาพบว่า สังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือหรือหลักธรรมประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นเครื่องช่วยขัดความขัดแย้งทางสังคม จะทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับครอบครัวถึงระดับสังคม เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในบ้านเมืองและประเทศชาติ สังคหวัตถุ 4 จึงเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนที่มีเหมือนมนต์เสน่ห์เข้าไปผูกใจคนในการอยู่ร่วมกัน สงเคราะห์อนุเคราะห์กัน การแบ่งปันช่วยเหลือกัน (พระสุนทร ธมมธโร (บุญคง), 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ ที่กล่าวว่า การอยู่ร่วมในสังคมที่เป็นหมู่เป็นคณะจึงจำเป็นต้องมีสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจซึ่งกันและกันให้เกิดความสามัคคีและอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขด้วยหลักสังคสมสงเคราะห์ (สังคหวัตถุ 4) คือ 1) การให้ปันสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้ 2) การพูดอย่างน่ารัก คำพูดสุภาพน่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ 3) การทำประโยชน์ ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยแรงกายในการงานต่าง ๆ และบำเพ็ญประโยชน์ และ 4) การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย มีความเสมอภาค สม่่าเสมอต่อบุคคลต่าง ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชุมชนพหุวัฒนธรรมคลองขวาง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา เป็นชุมชนที่มีคนเข้ามาอาศัยเมื่อประมาณ 200 ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน มีประชากรนับถือศาสนาพุทธ 90 เปอร์เซ็นต์ นับถือศาสนาอิสลาม 10 เปอร์เซ็นต์ การอาศัยอยู่ร่วมกันของชุมชนดังกล่าว มีองค์ประกอบของชุมชนที่ค่อนข้างซับซ้อนมีการยึดถือประเพณีดั้งเดิม ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร มีมุสลิมส่วนน้อยที่ใช้ภาษายาวี มีการแต่งงานระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิม มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันทั้งสองศาสนา เช่น กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง กิจกรรมจิตอาสา กิจกรรมผลิตปุ๋ยหมัก กิจกรรมกลุ่มออมทรัพย์ สัจจะ เป็นต้น การจัดกิจกรรมของชุมชน ชาวไทยพุทธมีวัดและสำนักสงฆ์เป็นศูนย์กลาง ส่วนมุสลิมมีมัสยิดเป็นศูนย์กลาง ผู้คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านปัจจัย 8 ด้าน คือ ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และการตั้งบ้านเรือน ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพ ด้านการเมืองการ

ปกครอง ด้านชาติพันธุ์และญาติพี่น้อง ด้านการใช้สาธารณประโยชน์ร่วมกัน ด้านความเชื่อ ศาสนา ด้านประเพณีและพิธีกรรม และด้านการใช้เทคโนโลยี สำหรับหลักธรรมที่นำมา ประยุกต์ใช้ในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนคลองกวาง เพื่อการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุข คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ประการ คือ 1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ และการแบ่งปัน 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน 3) อตถจริยา คือ การสงเคราะห์เพื่อ ประโยชน์ผู้อื่น และ 4) สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาวิถีชีวิตแบบ เศรษฐกิจชุมชนคลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา การศึกษา พระพุทธศาสนาด้านความเชื่อและพิธีกรรมในการสร้างความเข้มแข็งชุมชนคลองกวาง ตำบล คลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา การศึกษารูปแบบการส่งเสริมหมู่บ้านศีล 5 ชุมชน คลองกวาง ตำบลคลองกวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา และการศึกษารูปแบบการเผยแพร่ พระพุทธศาสนาของพระครูโสภาสุตฺตมิกุล (สว่าง อรุณ) วัดนาปรังประชาราม ตำบลคลอง กวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- ไพศิษฐ์ พงศ์ทองเมือง. (2540). การประสมประสานทางวัฒนธรรมระหว่างชาวไทยมุสลิม ชาว ไทยเชื้อสายจีนในเกาะสาหร่าย อำเภอมะนังสตูล จังหวัดสตูล. ใน วิทยานิพนธ์ศิลปศา สตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระครูปลัดไพรัช จนทสโร และคณะ. (2558). การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมใน เขตพื้นที่อำเภเทพา อำเภอบ้านย้อย อำเภอนาหวี และอำเภอนะบือ จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2550). การพัฒนาที่ยั่งยืน. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- พระมหานพดล ปญฺญสุวฑฺฒโก. (2560). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสุนทร ธมฺมวโร (บุญคง). (2561). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ ๔ ในชุมชนวัดหนองสนม จังหวัดระยอง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสนาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง. (2561). แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา. สงขลา: สำนักงาน
องค์การบริหารส่วนตำบลคลองขวาง.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2542). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์: วิเคราะห์สังคมไทยแนวทาง
มานุษยวิทยา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.